

PLANHIGFA ARBENIGOL AR FFERM CRÛG

CALU TAFLEN
FFEITHIAU FFERM
ARDDANGOSIAD
Mawrth 2009

RHAGARWEINIAD

Planhigfa yw Fferm Crûg sy'n tyfu planhigion addurniadol prin ac anarferol. Fe'i lleolir yn ymyl Caernarfon yng Ngogledd Orllewin Cymru. Cychwynnwyd ar y newid i arddwriaeth yn 1991. Cyn hynny roedd y fferm yn cynhyrchu cig eidion a grawnfwydydd.

Mae Fferm Crûg yn cael ei rhedeg gan Sue a Bleddyn Wyn Jones, y perchnogion. Maent yn teithio'r byd i chwilio am blanhigion prin ac anarferol i'w meithrin. Ni welwyd rhai o'r planhigion yn Fferm Crûg erioed o'r blaen mewn planhigfa. Mae Sue a Bleddyn yn dal trwydded sy'n eu galluogi i ddod â hadau a phlanhigion i'r wlad o'r Dwyrain Pell, y Dwyrain Canol, De America ac Asia. Rhaid i'r holl hadau a phlanhigion a gludir yn ôl fod mewn cwarantyn am 12 mis ar ôl dod i mewn i'r DU.

SAFLE

Mae Fferm Crûg tua 60m uwchlaw lefel gymedrig y môr a llai na milltir o arfordir Afon Menai. Mae'r safle mewn lleoliad gwyntog iawn. Lom cleiog yw'r pridd naturiol – er bod llawer o blanhigion yn cael eu tyfu mewn cyfryngau tyfu pwrpasol, yn hytrach nag yn syth yn y pridd.

Mewn lleoliad gwyntog o'r fath mae cysgod yn hanfodol. Felly gwneir defnydd helaeth o goed a gwrychoedd i amgylchynu a chysgodi'r safle. Plannwyd rhai o'r coed ar y safle o dan y cynllun Gwell Coedwigoedd i Gymru. Mae'r goedlan yn cynnig rhywfaint o gysgod hefyd rhag eithafoedd gwres ac oerfel a thyfir llawer o blanhigion yng nghysgod brith y coedlannau.

Plennir peth stoc allan yn y cae cyn ei werthu ymlaen. Cymysg yw'r amodau amgylcheddol yn y cae a ddefnyddir: Mae un pen yn wlyb iawn, a'r llall yn llawer sychach. Defnyddir yr amodau amgylcheddol hyn er budd y planhigion wrth eu plannu allan. Plennir planhigion mwy a phlanhigion sy'n hoffi lleithder yn y manau gwlypach.

TYFU

Gan fod Fferm Crûg yn gweithio gyda phlanhigion mor anarferol, ni fabwysiadwyd arferion tyfu penodol. Mae'r rhan fwyaf o blanhigion ar y safle'n cael eu tyfu o had, er y defnyddir technegau eraill hefyd.

Datblygwyd dull unigryw o egino hadau ar Fferm Crûg gan ddefnyddio tybiau marjerin plastig gyda chaeadau tryloyw. Heuir yr hadau mewn vermiculite yn y tybiau. Cedwir y tybiau mewn pentyrrau mewn cratiau mewn man cysgodol ac edrychir arnynt unwaith yr wythnos yn ystod y gaeaf a ddwywaith yr wythnos yn ystod misoedd yr haf. Rhoddir dŵr i'r tybiau unwaith y flwyddyn. Gall rhai hadau gymryd hyd at wyth mlynedd i egino, felly mae'n hollbwysig bod cofnodion manwl gywir yn cael eu cadw, sy'n gysylltiedig â'r labeli ar y tybiau. Oherwydd bod y caeadau'n dryloyw mae'n hawdd gweld pan fydd hadau'n egino. Cyn gynted ag y bydd yr hadau wedi egino, cânt eu hailblannu a'u trosglwyddo i bolytwnel deugroen i barhau i dyfu.

I ddechrau mewnforir y rhan fwyaf o'r hadau a ddefnyddir i dyfu. Ond hefyd tyfir rhai planhigion fel mam-blanhigion, sy'n darparu ffynhonnell hadau parhaus i dyfu planhigion newydd. Cedwir y mam-blanhigion mewn cae ar wahân i'r brif ardal dyfu, er mwyn lleihau'r risg o hybrideiddio.

TYFU MEWN TWNELI

Gwneir defnydd helaeth o bolytwneli o bob math a maint. Trefnwyd pob twnnel i ddarparu tymheredd gwahanol, a gwahanol amodau golau/cysgod a dŵr. Mae un o'r polytwneli dan gysgod yn llwyr ar gyfer rhywogaethau sy'n goddef cysgod. Defnyddir nwy i wresogi rhai o'r twneli ac mae dau groen gan rai er mwyn rhoi insiwleiddiad ychwanegol. Mae'n hanfodol bwysig bod awyru da yn y polytwneli er mwyn iechyd y planhigion. Mae Crûg yn defnyddio twneli y mae'n bosib tynnu'r ochrau i ffwrdd er mwyn caniatáu'r cylchrediad aer mwyaf posib yn ystod yr haf.

O fewn y twneli gosodir y planhigion mewn grwpiau yn ôl gofynion golau, gwres a dŵr. Mae'r systemau dyfrhau uwchben yn defnyddio dŵr o'r prif gyflenwad a hidlwyd er mwyn cael gwared â'r clorin. Mae falf ar bob chwistrellydd er mwyn gallu rheoli llif y dŵr cymaint â phosib. Yn yr haf mae'r gwaith dyfrhau'n digwydd yn awtomatig, ar adegau eraill o'r flwyddyn fe'i rheolir â llaw yn unol â gofynion y planhigion.

TYFU YN Y CAE

Plennir llawer o'r planhigion ar Fferm Crûg allan yn y cae. I ddechrau chwistrellir yr ardaloedd a ddefnyddir er mwyn lladd y gwair. Yna cânt eu haredig a'u palu â pheiriant ddwywaith. Mae'r system gaeau hyn yn cadw costau i lawr ac yn rhyddhau lle ar gyfer y planhigion sydd angen amgylcheddau rheoledig y polytwneli. Hefyd mae angen llai o lafur ar blanhigion a dyfir yn y cae ac fel rheol maent yn cynhyrchu planhigion gwytnach na thyfu mewn potiau.

PLÂU AC AFIECHYD

Defnyddir yr isafswm posib o gemegolion ar Fferm Crûg. Gwneir y rhan fwyaf o'r gwaith chwynnu arferol ar Fferm Crûg â llaw, a defnyddir ychydig o beledi malwod. Anogir anifeiliaid llesol (e.e. draenogod) a phryfed (e.e. chwilog) trwy ddefnyddio deunyddiau teneuo o'r goedlan a osodir mewn rhenciau trwy'r safle. Mae'r goedlan yn denu adar ac maent hwythau hefyd yn helpu i gadw niferoedd pryfaid a malwod i lawr. Mae llygod a llygod y gwair yn y broblem yn y polytwneli ac fe'u rheolir trwy osod maglau gyda gwenwyn. Mae gwiwerod a chwingod yn her i'r safle. Fe'u rheolir yn bennaf trwy saethu a defnyddio cŵn.

Y FARCHNAD

Er bod planhigion yn cael eu gwerthu'n uniongyrchol i'r cyhoedd o siop ar y safle, mae'r rhan fwyaf o'r gwerthiant yn digwydd trwy gyfrwng archebion trwy'r post (a archebir yn fwyfwy trwy gyfrwng siop ar lein Crûg). Mae'r gwerthiant trwy'r post wedi bod yn llwyddiannus iawn a datblygwyd system becynnu unigryw sy'n ei gwneud yn bosib anfon planhigion o bob math a maint i bob cwr o Ewrop.

Bydd marchnad dda bob amser ar gyfer planhigion anarferol ac arbenigol. Pan ddaw planhigion penodol yn fwy poblogaidd gall hyn arwain at ostyngiad yn y pris. Os yw hyn yn digwydd mae Fferm Crûg yn edrych am blanhigion addurnol anarferol eraill y gallant eu marchnata. Mae marchnad dda bob amser ar gyfer rhai sy'n blodeuo'n gynnar. Mae planhigion sy'n arogleuo'n dda a rhai sy'n rhoi ffrwythau yn gwerthu'n dda hefyd. Gofynnir pris uwch am blanhigion mwy. Un fantais o gynhyrchu o had yw bod planhigion yn fwy tebygol o gynhyrchu ffrwythau, sy'n eu gwneud yn fwy atyniadol i'r prynwr.

I gael mwy o wybodaeth am Blanhigion Fferm Crûg ac i edrych ar eu catalog, ewch i

www.crug-farm.co.uk